

Список використаних джерел

1. Про затвердження Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів: постанова КМУ № 931-2015-п від 17.11.2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-2015-p/ed20181117_#n76 (дата звернення: 15.11.2019)

2. Innovation-driven Growth in Regions: The Role of Smart Specialisation. 2013. 202p., URL: <https://www.oecd.org/innovation/inno/smart-specialisation.pdf> (дата звернення: 15.11.2019)

УДК 336.1:352

*Тамара Куценко**

ОЦІНЮВАННЯ ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТУВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ

Анотація. Запровадження сучасного інструментарію забезпечення прозорості бюджетування в Україні розпочато в результаті низки заходів в рамках реформи децентралізації управління. Вагомим внеском стала Методологія оцінки прозорості місцевих бюджетів, на основі якої з 2018 р. є можливість відстежувати Індекс прозорості місцевих бюджетів міст та об'єднаних територіальних громад.

Забезпечення прозорості діяльності органів місцевого самоврядування для України, зокрема у сфері їх фінансів, сьогодні є особливо актуальним, оскільки виступає одним із індикаторів ефективності реформи децентралізації державного управління. В рамках цієї реформи, що з 2014 р. відбувається в Україні, завдяки бюджетній децентралізації були закладені основи прозорості бюджетування та активного залучення громадськості до участі у місцевому бюджеті.

Реалізація принципів прозорості як на загальнодержавному, так і на місцевому рівні, що останнім часом здійснюється в Україні, базується на міжнародних стандартах та нормативних документах, основними з яких є Принципи високого рівня щодо фіс-

* Куценко Тамара Федорівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри макроекономіки та державного управління, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», e-mail: tamaritsa@ukr.net

кальної прозорості, участі та підзвітності Глобальної ініціативи з фінансової прозорості (GIFT), 2012; Кодекс прозорості бюджету, МВФ, 2014; Рекомендація Ради ОЕСР з питань бюджетного управління, 2015; Інструментарій прозорості бюджету ОЕСР, 2017[1].

Суттєву роль, як зазначають фахівці, відіграє спеціалізована міжнародна неурядова коаліція Міжнародне бюджетне партнерство (International Budget Partnership, IBP), яка з 2006 р. розраховує та публікує Індекс відкритості бюджету (Open Budget Index) щодо державного бюджету для країн світу[2]. Міжнародне бюджетне партнерство співпрацює з громадянським суспільством по всьому світу для аналізу та впливу на державні бюджети з метою скорочення бідності та підвищення якості управління [3].

Індекс відкритості бюджетів (Open Budget Index) — єдиний в світі рейтинг бюджетної прозорості, який за єдиною методологією аналізує державні бюджети 115 країн і складається незалежними експертами раз на два роки. Методологія індексу включає оцінку 109 індикаторів у 8 ключових документах і в Україні охоплює діяльність Верховної Ради України, Міністерства фінансів, Державної казначейської служби та Рахункової палати протягом бюджетного процесу. Цей індекс представлений чотирма самостійними показниками: 1) індекс відкритості бюджету (Transparency (Open Budget Index)); 2) індекс участі громадськості (Public Participation); 3) індекс нагляду з боку законодавчих органів (Oversight by Legislature); 4) індекс нагляду з боку Вищого органу фінансового контролю (Oversight by Supreme Audit Institution) [2].

За оцінками фахівців, середній рівень бюджетної прозорості в світі в 2017 р. становить 43 з 100 балів і залишається сталим порівняно з дослідженням 2015 р. — 45 балів. Україна зайняла 39 місце в світі з 54 балами, що більше на 8 балів у зіставленні з результатами Індексу 2015 р., й опинилася між Іспанією і Киргизькою Республікою. У регіоні Східної Європи Україна обіймає становище, зіставне з Польщею, Молдовою та Словаччиною (по 59 балів) [4].

Вагомим внеском у забезпечення прозорості бюджетування на місцевому рівні стала Методологія оцінки прозорості місцевих бюджетів [1], розроблена групою експертів громадського партнерства «За прозорі місцеві бюджети!» в співпраці з Асоціацією міст України та науковцями Національної академії державного управління при Президентові України в рамках проекту Фонду Східна Європа «Публічні бюджети від А до Я» за підтримки Європейського Союзу.

Як зазначають фахівці, Методологія не має аналогів у вітчизняній оціночній практиці, спрямована на оцінювання максимальної відкритості бюджетного процесу та бюджетної інформації для широких верств населення. Для її реалізації, як відомо, була створена платформа «Прозорі місцеві бюджети» у рамках програми «Електронне врядування задля підзвітності влади та участі громади» (EGAP), що дає змогу: 1) органам місцевого самоврядування: отримати оцінку поточного рівня прозорості свого місцевого бюджету й експертні рекомендації для його підвищення; — ознайомитися з практиками забезпечення прозорості місцевого бюджету в інших органах місцевого самоврядування; 2) громадському сектору, медіа, науковцям і пересічним громадянам: отримати інформацію про поточний рівень прозорості свого місцевого бюджету; порівняти рівень прозорості місцевих бюджетів одного рівня; використовувати текстові й візуальні матеріали результатів оцінювання місцевих бюджетів.

Як зазначають експерти, критерії Методології формувались з урахуванням міжнародних стандартів та українського досвіду оцінювання прозорості місцевих бюджетів. Як оцінний показник був запропонований Індекс прозорості місцевого бюджету (або рівень прозорості місцевого бюджету), розрахунок якого здійснюється на основі 34-х показників відповідно до трьох параметрів прозорості: 1) рівня відкритості бюджетної інформації та документів, 2) рівня прозорості прийняття бюджетних рішень та залучення громадян, 3) рівня активності застосування інновативних практик бюджетної відкритості та прозорості [5].

З 2018 р. на основі методології розпочалось здійснення оцінювання відкритості та доступності бюджетної інформації та бюджетних рішень, а також глибини та якості залучення громадян до бюджетного процесу. Отже, нині є можливість відстежувати: 1) Індекс прозорості місцевих бюджетів на рівні міста (включено для оцінювання 37 міст) [6]; 2) Індекс прозорості місцевих бюджетів на рівні об'єднаних територіальних громад (включено для оцінювання 50 ОТГ) [7].

Найвищий рейтинг прозорості місцевих бюджетів міст України (2018) має місто Дрогобич з Індексом прозорості 73 %, що за шкалою прозорості (рис. 1) відповідає інновативному рівню прозорості бюджету (свідчить про те, що місцевий бюджет випереджає національний рівень інституціоналізації норм прозорості місцевих бюджетів (на рівні закріплення в законодавстві, чи в практиці органів місцевого самоврядування) та акти-

вно впроваджує у себе в громаді кращі практики забезпечення прозорості місцевого бюджету, які відповідають визнаним міжнародної спільнотою громадянсько-політичним правам людини та закріпленим у Конституції України та базових законах). Далі за рейтингом місто Чернівці та місто Краматорськ — 65 і 58 % відповідно, що відповідає високому рівню прозорості (свідчить про те, що орган місцевого самоврядування задовольняє всім або більшості критеріїв відкритості бюджетної інформації та прозорості бюджетних рішень). Загалом з 37 міст 26 мають задовільний рівень прозорості місцевого бюджету, непрозорий місцевий бюджет не є характерним ні для жодного міста, представленого в рейтингу.

Індекс прозорості	Рівень прозорості
0 — 16	Непрозорий місцевий бюджет
17 — 48	Задовільний рівень прозорості бюджету
49 — 71	Високий рівень прозорості бюджету
72 — 100	Інновативний рівень прозорості бюджету

Рис. 1. Шкала прозорості місцевих бюджетів для оцінки рейтингу [7]

Найвищий рейтинг прозорості місцевих бюджетів ОТГ (2018) мають Баштанська, Слобожанська та Заводська ОТГ з Індексом прозорості 46, 35 і 34 % відповідно, що за шкалою прозорості відповідає задовільному рівню (означає, що орган місцевого самоврядування виконує всі або більшість вимог в частині оприлюднення інформації та рішень про бюджет, а також використовує деякі елементи залучення громадян до прийняття бюджетних рішень, або, навіть деякі елементи інновативних практик в бюджетному процесі) (див. рис. 1).

Загалом 13 ОТГ з 50, що зареєстровані для оцінювання, мають непрозорий місцевий бюджет (якщо місцевий бюджет набирає нижче 16 і менше балів, це означає, що місцева рада навіть не дотримується базових вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації» в частині оприлюднення проєктів своїх рішень та прийнятих рішень, відповідно такому органу місцевого самоврядування не може бути присвоєно навіть мінімального рівня прозорості), однак всі інші, 37 ОТГ, потрапляють в категорію задовільного рівня прозорості місцевого бюджету.

Як зазначають експерти, основними результатами забезпечення бюджетної прозорості на місцевому рівні в Україні, стали добрі практики в різних містах та територіальних громадах, які заслуговують на окреме дослідження, серед яких: 1) відведення окремого розділу, присвяченого всім питанням бюджету на веб-сайті органів місцевої влади; 2) бюджет участі (громадський бюджет, партисипативний); 3) оприлюднення бюджетної інформації в машиночитному форматі (Budget Open Data); 4) практики підвищення прозорості функціонування комунальних підприємств (наглядові ради, плани розвитку та звіти по ним) та ін. [1].

Висновок. В Україні за роки реформ створено значний набір сучасного інструментарію для забезпечення прозорості на місцевому рівні і розпочато активне використання напрацьованих методологій оцінки прозорості місцевих бюджетів громад.

Список використаних джерел

1. Бобиренко В., Бойко А., Болтовська Л., Борщ Г., Голинська О., Гринчук Н., Літвінов О., Ліхачов Р., Матвієнко А., Онищук І., Орлов М., Методологія оцінки прозорості місцевих бюджетів. Фонд Східна Європа-2017. URL: <https://pauci.org/upload/files/metodologiya.pdf>

2. Горбунов О.В. Міжнародний рейтинг відкритості (прозорості) бюджету «Open Budget Index»: Україна в контексті міжнародних порівнянь. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2017. Вип. 32. с. 12-27.

3. International Budget Partnership. URL: <https://www.internationalbudget.org/>

4. Україна піднялася на 39 місце у міжнародному рейтингу бюджетної прозорості. URL: <https://www.prostir.ua/?news=ukrajina-pidnyalasyna-39-mistse-u-mizhnarodnomu-rejtynhu-byudzhethnoji-prozorosti>

5. Лях В. Методологія оцінки прозорості місцевих бюджетів. Фонд Східна Європа. 19 червня 2018 р. URL: http://auc.org.ua/sites/default/files/5_lyah_methodology_presentation_kk.pdf

6. Громадське партнерство «За прозорі місцеві бюджети. URL: http://probudget.org.ua/db_pic/images/files/file_1550661397.7869.pdf

7. Громадське партнерство «За прозорі місцеві бюджети». URL: http://probudget.org.ua/db_pic/images/files/file_1550661478.2136.pdf